

การพัฒนาโมทีฟส่วนดนตรีตะวันตกในลิเกธรรมะประวัติเรื่องพระเจ้าอชาตศัตรู

The Motivic Development in Western Music
of Dhamma Likay of King Ajatashatruบุญรัตน์ ศิริรัตนพันธ์*¹

บทคัดย่อ

ลิเกธรรมะประวัติเรื่องพระเจ้าอชาตศัตรู กำกับโดยจรรยา สมณะบารมี หรือ แอน มิตรชัย ซึ่งผู้ประพันธ์รับหน้าที่เป็นผู้กำกับดนตรี เรียบเรียงและประพันธ์ดนตรีประกอบ แสดงเมื่อเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2560 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เป็นผลงานละครเพลงกึ่งลิเกที่ผสมผสาน ดนตรีไทยอย่างวงปี่พาทย์ วงดนตรีตะวันตกที่ใช้แนวคิดและเทคนิคของดนตรีศตวรรษที่ 20 ซึ่งรวมเอาเสียงอิเล็กทรอนิกส์และเสียงของดนตรีอินเดียเข้าไว้ด้วยกัน บทความนี้แสดงถึงโมทีฟหลัก ความหมายและวิธีการสร้างโมทีฟ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบแกวโนต์ 12 ตัวของเซ็นแบร์กและการใช้พหุ บันไดเสียง รวมถึงการนำไปใช้อย่างจุดต่าง ๆ ของละคร จากนั้นแสดงถึงการพัฒนาโมทีฟให้ปรับเปลี่ยน ไปเป็นรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเรื่องราวที่ปรากฏในละคร รวมถึงอธิบายถึงความหมายของ ดนตรีที่เกิดขึ้นนั้น ๆ ก่อนที่จะสรุปความคิดทั้งหมดอีกครั้ง

คำสำคัญ: ลิเก, อชาตศัตรู, การพัฒนาโมทีฟ

* Corresponding author, email: a.boonrut@gmail.com

¹ อาจารย์ประจำวิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

ABSTRACT

The Historical Dhamma Likay of King Ajatashatru, as the production team conceived, directed by Jariya Samanabarami or the Thai-Bollywood star, Ann Mitchai, which I had duties as the music director, arranger and composer was performed in June 2017 at Thailand Cultural Center is a crossed-over music drama. It mixes western musical play structure with Likay (a traditional Thai melodramatic singing play) music and singing style. It also uses various 20th century musical techniques included electronic music and Indian music together. This article will present the main motif of western parts of this work, the meaning and ways I used to create motives which sometime related to the 12-tones system of Arnold Schönberg and bi-tonality. Then the usage of those techniques in the various points of the play are presented. Next, the motivic-development according to function, story and situation of the play are analyzed with meanings. Finally, I will summarize all the ideas again.

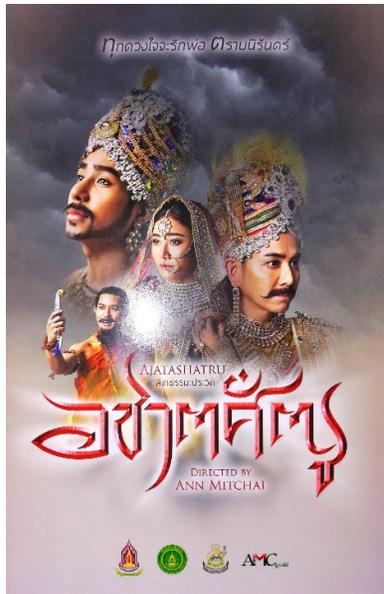
Keywords: Likay, Ajatashatru, Motivic Development

ที่มาและความสำคัญ

ลิเกธรรมประวัติเรื่องพระเจ้าอชาตศัตรูเดอะมิวสิคัล เป็นงานละครเพลงที่ผสมผสานการร้อง การแสดงลิเกเข้ากับดนตรีตะวันตก ทั้งที่เป็นมิวสิคัล (Musical) และเป็นดนตรีคลาสสิกร่วมสมัย (Contemporary Classical Music) โครงการละครเพลงผสมลิเกเรื่องดังกล่าวริเริ่มขึ้นโดย จริยา สมณะบารมี หรือ แอน มิตรชัย และ สมศักดิ์ สมบูรณ์ หรือ สมศักดิ์ ใจกว้าง จริยา สมณะบารมีนั้น รับหน้าที่กำกับการแสดงและแสดงบทพระนางเวเทหิ มเหสีของพระเจ้าพิมพิสาร ส่วนสมศักดิ์ สมบูรณ์เป็นผู้ประพันธ์คำร้องและทำนองหลักของเพลงร้องต่าง ๆ ในละครเรื่องนี้ เสมา สมณะบารมี หรือ ไชยา มิตรชัย แสดงเป็นพระเจ้าพิมพิสาร และคีรีรักษ์ สมณะบารมี หรือมิตร มิตรชัย แสดงเป็น พระเจ้าอชาตศัตรู ละครเรื่องนี้จัดแสดงที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 3 และ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2560 เป็นจำนวน 3 รอบ ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง มีผู้ชมรวมทั้ง 3 รอบราว

5,000-7,000 คน² รูปภาพที่ 1 เป็นสูจิบัตรของละครเพลงเรื่องนี้ ส่วนรูปภาพที่ 2 เป็นภาพจากการแสดงฉาก 8

รูปภาพที่ 1 หน้าปกสูจิบัตรลิเกธรรมประวัติเรื่องพระเจ้าอชาตศัตรู

รูปภาพที่ 2 ภาพจากการแสดง ฉากที่ 8

² จากคำบอกเล่าของ จริยา สมณะบารมี เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2560

ผู้ประพันธ์รับหน้าที่ควบคุมการสร้างสรรคดนตรีทั้งส่วนที่เป็นดนตรีไทยและส่วนที่เป็นดนตรีตะวันตก ส่วนดนตรีไทยนั้นมีร้อยเอก สมนึก แสงอรุณ รับหน้าที่เป็นผู้กำกับดนตรีและวางบทเพลงที่เหมาะสมให้วงปี่พาทย์บรรเลง ส่วนดนตรีตะวันตกผู้ประพันธ์รับหน้าที่เรียบเรียงดนตรีสำหรับเพลงร้องและประพันธ์ดนตรีประกอบการแสดงในฉากต่าง ๆ โดยใช้วงดนตรีที่ผสมผสานระหว่างเครื่องดนตรีสดประกอบด้วย ไวโอลิน วิโอลา เชลโล่ ฟลูต เปียโน เครื่องดนตรีไทยอย่าง ปี่ชนิดต่าง ๆ ขลุ่ย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ กลองไทยชนิดต่าง ๆ รวมถึงกลองทาบลาของอินเดีย

นอกจากเครื่องดนตรีสดแล้ว ผู้ประพันธ์ได้เพิ่มเสียงดนตรีอิเล็กทรอนิกส์จากทั้งคอมพิวเตอร์และซินธิไซเซอร์เข้ามาเพื่อทำหน้าที่ 3 ประการด้วยกันคือ 1) เพื่อสร้างเสียงแบบอินเดียที่ไม่สามารถใช้นักดนตรีอินเดียจริง ๆ ได้ 2) เพื่อเพิ่มเสียงประกอบต่าง ๆ ให้ได้จังหวะเข้ากับเรื่องราวและการแสดง 3) เพื่อเปิดดนตรีส่วนที่ได้สร้างไว้ก่อนหน้าซึ่งมักจะเป็นเพลงที่มีความซับซ้อนและมีขนาดของวงดนตรีที่ใหญ่เกินกว่างบประมาณที่ได้รับ

บทความสร้างสรรค์นี้ ผู้ประพันธ์จะมุ่งกล่าวถึงโมทีฟที่สำคัญของส่วนดนตรีตะวันตก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการร้อยเรื่องราวและการแสดงลิเกเรื่องนี้เข้าไว้ด้วยกันให้มีเอกภาพ โดยจะเริ่มจากแนวคิดในการสร้างโมทีฟ จากนั้นจะอธิบายถึงแนวคิดในการพัฒนาโมทีฟที่ใช้ในบทเพลงตัวอย่างจำนวนหนึ่ง

แนวคิดในการสร้างโมทีฟ

โมทีฟที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นสำหรับส่วนดนตรีตะวันตกของลิเกธรรมประวัติเรื่องพระเจ้าอชาตศัตรูนี้ มิได้มีที่จากทำนองเดิมใด ๆ ของลิเก แต่เป็นโมทีฟที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อแสดงออกถึงสถานะทางจิตของพระเจ้าอชาตศัตรูและลักษณะของเรื่องโดยรวมที่เริ่มต้นจากความยิ่งใหญ่อยู่หลังการเต็มไปด้วยความสดใส สง่างาม จากนั้นเปลี่ยนเป็นความรุนแรง ก้าวร้าว ต่อด้วยอารมณ์โศกเศร้าหมดหวัง ก่อนที่จะเป็นความน่ากลัวในท้ายที่สุด ผู้ประพันธ์ใช้การเคลื่อนที่ของระดับเสียงจากโทนิกลงมาคู่สี่เพอร์เฟค แล้วขึ้นไปคู่สองไมเนอร์ เคลื่อนลงคู่สี่เพอร์เฟคอีกครั้ง ขึ้นไปคู่สองเมเจอร์ แล้วลงมาคู่สามไมเนอร์ ถ้าเทียบโทนิกลงในบันไดเสียง ซีไมเนอร์ จะได้ชุดของระดับเสียงคือ 0, 7, 8, 3, 5, 2 จำนวน 6 ตัว โมทีฟหลักครั้งแรกเป็นดังตัวอย่างที่ 1

ตัวอย่างที่ 1 โมทีฟหลักครั้งแรกที่ใช้ในส่วนดนตรีตะวันตกของลิเก

โมทีฟนี้จะถูกใช้ในที่ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเพลงประกอบการแสดงและในเพลงร้อง ยกตัวอย่างเช่น ในฉากที่ 2 เพลง *โทรหลวงทำนาย* เป็นเพลงที่กล่าวถึงพระโอรสในครรภ์ว่าจะกระทำปิตุฆาต ผู้ประพันธ์นำโมทีฟดังกล่าวไปสอดแทรกเป็นทำนองแคนเตอร์เมโลดีโดยปรับระดับเสียงขึ้นไป 7 เซมิโตนหรือคู่ 5 เพอร์เฟกต์และบรรเลงโดยอัลโตฟลูต (ตัวอย่างที่ 2) ต่อมาฉากที่ 6 เป็นเพลงเปิดตัวเจ้าชายอชาตศัตรูให้ชื่อว่า *Ajatashatru Opening* ผู้ประพันธ์นำเอาโมทีฟดังกล่าวมาใช้เพื่อเปิดตัวละคร โดยเรียบเรียงให้กับออร์เคสตราเต็มวงเพื่อสร้างความยิ่งใหญ่ (ตัวอย่างที่ 3 นำเสนอเฉพาะกลุ่มเครื่องสาย) เป็นต้น ในฉากที่ 6 นี้เองที่โมทีฟอีกชุดของอชาตศัตรูจะปรากฏ โมทีฟที่สองนี้ เป็นระดับเสียง 6 ตัวที่เหลืออยู่ในการเทียบแบบ 12 เสียงเท่ากัน (Equal-Temperament) คือ 1, 4, 6, 9, 10, 11 เขียนเป็นโน้ตได้ดังตัวอย่างที่ 4a ส่วนตัวอย่างที่ 4b เป็นแนวโน้ต 12 ตัวที่ใช้ในลิเกเรื่องนี้

ตัวอย่างที่ 2 โมทีฟของอชาตศัตรูในแนวแคนเตอร์เมโลดีของเพลง *โทรหลวงทำนาย*

52

โทรหลวง

นี่ นาง ได้ บุตร สุด สวาท เป็น ปี - ตุ - มาด - มา บี - ดา ถ้าปล่อย

A. Fl.

PN.

ตัวอย่างที่ 3 โหมดีฟของอาตาศัตรู ทำนองหลักของเพลง *Ajatashtru Opening*

The musical score consists of four staves: Vln. I, Vln. II, Vla., and Vc. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The Vln. I part starts with a whole note G4, followed by quarter notes A4, Bb4, and C5. The other instruments enter with a trill on G4. The dynamic marking *ff* is present throughout. Performance instructions include *arco* for the violin and *tr* for trills.

ตัวอย่างที่ 4 กลุ่มระดับเสียงที่เป็นโหมดีฟที่ 2 และแฉวงโน้ต 12 ตัวที่ใช้ในลิเก

Example a) shows the notes B \flat , G, F, E \flat , D, C. The interval classes between consecutive notes are 1, 4, 6, 9, T, E.

Example b) shows the notes C, B \flat , A, G, F, E \flat , D, C, B \flat , A, G, F. The interval classes between consecutive notes are 0, 7, 8, 3, 5, 2, 1, 4, 6, 9, T, E.

โหมดีฟที่ 2 นี้ จะถูกใช้ทั้งแบบที่เป็นทำนอง และเป็นชุดของคอร์ดแบบต่าง ๆ ส่วนที่เป็นทำนองนั้น เนื่องจากลักษณะทิศทางของชุดระดับเสียงสามารที่จะเรียงลำดับจากต่ำไปสูง มีขึ้นคู่แสดงถึงความแข็งแกร่งอย่างคู่ 4 เพอร์เฟคท์อยู่มากและมีขึ้นคู่กระด้างอยู่ในครึ่งหลัง ซึ่งครึ่งหลังของแฉวงโน้ต 12 ตัวนี้พิจารณาเป็นเวกเตอร์ (Interval-Class Vector) ได้ 233241 ดังตารางที่ 1

ผู้ประพันธ์เห็นว่าเหมาะที่จะใช้เพื่อประกอบการขึ้นสู่อำนาจอันมีตมของเจ้าชายอชาตศัตรูได้เป็นอย่างดี แสดงออกดังตัวอย่างที่ 5 โดยมีการปรับระดับเสียงขึ้นไปอีก 5 เซมิโตน ทำให้โน้ตตัวแรกเป็น Ab ตัวอย่างที่นำมาแสดงอยู่ในแนวเครื่องสาย

ตารางที่ 1 แสดง Interval-Class Vector ของระดับเสียงครึ่งหลังของแถวโน้ต 12 ตัว

เริ่มที่	1	2	3	4	5	6
7		1	2	1	1	
8		1			2	1
9			1	1	1	
10	1	1				
11	1					
	2	3	3	2	4	1

ตัวอย่างที่ 5 แนวทำนองที่สร้างจากชุดระดับเสียงจากครึ่งหลังของแถวโน้ต 12 ตัว

The musical score shows four staves for string instruments: Violin I, Violin II, Viola, and Cello. The key signature is B-flat major (two flats). The time signature is 4/4. The Violin I part starts with a pizzicato (pizz.) instruction. The Violin II, Viola, and Cello parts all start with a mezzo-piano (mp) dynamic. The Cello part begins with a forte (f) dynamic. The Viola and Cello parts include a 'molto vib.' (molto vibrato) instruction. The music consists of a single melodic line across all instruments, starting on a B-flat note.

นอกจากนั้น เมื่อนำเอาครึ่งหลังของชุดระดับเสียงนี้มาจัดวางในแนวตั้งก็จะให้เสียงที่มีความลึกกลับ ซึ่งผู้ประพันธ์นำไปใช้ในฉากต่าง ๆ ที่มีลักษณะเช่นนี้ ยกตัวอย่างเช่นฉากที่เจ้าชายอชาตศัตรูเข้าลอบปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสาร (ตัวอย่างที่ 6) บนแนวเปียโน กำหนดให้เหยียบเพดลค้ำไว้ ทำให้ได้เสียงประสานในแนวตั้งดังที่กล่าวไปแล้ว จากนั้นจะบรรเลงโน้ต 6 ตัวจากครึ่งแรกของแถวโน้ต 12 ตัวต่อเนื่องไป เพื่อเสริมอารมณ์ตื่นเต้นของการต่อสู้ที่เกิดขึ้นในฉากนี้

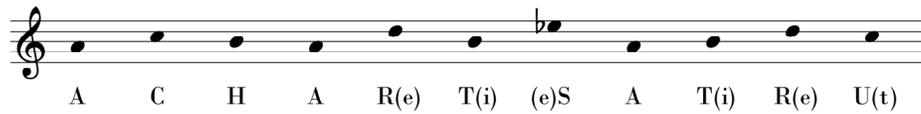
ตัวอย่างที่ 6 โหมที่ฟที่ 2 ที่ถูกใช้ให้เกิดเสียงในแนวตั้ง ก่อนที่จะกลับไปฟที่ 1

แนวคิดในการพัฒนาโมทีฟ

การพัฒนาโมทีฟส่วนดนตรีตะวันตกของลิเกธรรมะประวัติพระเจ้าอชาตศัตรูนี้ ผู้ประพันธ์พิจารณาจากลักษณะของเรื่องราวที่เกิดขึ้นตามบทเป็นหลัก ในที่นี้จะนำเสนอบางส่วนจากบทเพลงต่าง ๆ ดังนี้

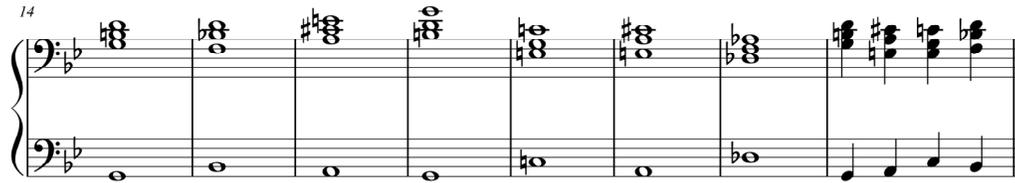
1. ฉาก 8 เพลงที่ 1 *ราชาภิเษกและกองทัพอชาตศัตรู* เพลงนี้เป็นฉากขึ้นครองราชย์ เป็นฉากที่มีความยิ่งใหญ่ อลังการ ผู้ประพันธ์ได้สร้างแนวทำนองพิเศษขึ้น โดยให้มีลักษณะอย่างแนวแคนตุสเฟอรัมุส (Cantus-Firmus) และกำหนดให้แนวนี้นำหน้าที่เป็นเบสสำหรับคอร์ควอนที่เกิดขึ้น แนวทำนองพิเศษนี้ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นจากชื่อของอชาตศัตรูในเสียงแบบภาษาไทย แต่กำหนดให้ใช้เป็นตัวโรมัน ได้เป็น A C H A R T S A T R U จากนั้นแทนค่าตัวอักษรกลุ่มนี้ด้วยเสียง จะได้ A C B(H) A D(Re) B(Ti) Eb(ES) A B(Ti) D(Re) C(Ut) ดังตัวอย่างที่ 7

ตัวอย่างที่ 7 กลุ่มโน้ตที่สร้างจากชื่อของอชาติศัตร์ในเสียงแบบภาษาไทย

ผู้ประพันธ์สร้างเมเจอร์ทริยแอดขึ้นบนโน้ตกลุ่มนี้ แล้วใช้เป็นคอร์ดวนเพื่อให้เกิดลักษณะอย่างพาสซาคาลีอา (passacaglia) ขึ้นดังตัวอย่างที่ 8 ในแนวเปียโนและออร์แกน ตัวอย่างนี้ปรับระดับเสียงลงไป 2 เซมิโตน เพื่อให้เข้ากับเครื่องดนตรีจากวงปี่พาทย์ที่ร่วมบรรเลง

ตัวอย่างที่ 8 กลุ่มคอร์ดที่สร้างจากชื่อของอชาติศัตร์ในเสียงภาษาไทย

จากนั้นนำเอาโมทีฟอชาติศัตร์ (ตัวอย่างที่ 1) มาเติมแล้วปรับทำนองให้เข้ากับเสียงประสานนี้ ทำให้โมทีฟอชาติศัตร์ถูกเปลี่ยนบันไดเสียงไปเรื่อย ๆ และทำให้เกิดเสียงแบบไบโตนัล (Bi-tonal) เกิดขึ้นตามไปด้วย ดังเช่นตัวอย่างที่ 9

ตัวอย่างที่ 9 จากท่อน C จากเพลง ราชาภิเษกและกองทัพอชาตศัตรู

The musical score consists of three systems. The first system (measures 22-23) features a Piano part with sustained chords and two Violin parts playing a rhythmic, sixteenth-note pattern. The second system (measures 27-28) shows the Piano part with a melodic line and the Violin parts with a more complex rhythmic pattern, including triplets. The key signature is B-flat major, and the time signature is 4/4.

ห้องที่ 22-23 แนวทำนองซึ่งอยู่ที่ไวโอลินยังบรรเลงในบันไดเสียง จี ไมเนอร์ บนคอร์ดจี เมเจอร์และบีแฟลต เมเจอร์ตามลำดับ จากนั้นย้ายขึ้นไปบรรเลงที่บันไดเสียง เอ ไมเนอร์บนคอร์ด เอ เมเจอร์และจี เมเจอร์ ในห้องที่ 24-25 แล้วย้ายต่อไปยังบันไดเสียง ซีและเอ เมเจอร์เช่นเดียวกับเสียงประสาน ก่อนที่ทำงานจะย้ายขึ้นไปยังบันไดเสียง ซี ชาร์ป ไมเนอร์ บนคอร์ด ดี แฟลต เมเจอร์ ในห้องที่ 28 ก่อนที่จะแยกบันไดเสียงอย่างเด็ดขาดในห้องที่ 28 ที่ซึ่งทำงานอยู่บนบันไดเสียง ซี ชาร์ป ไมเนอร์เช่นเดิม แต่คอร์ดกลายเป็น จี เอ ซี และ บีแฟลต เมเจอร์ตามลำดับ

เพลงถัดไปคือเพลง *ไฟโลกันต์* จากฉาก 16 เพลงนี้ประพันธ์ทำนองและคำร้องโดยสมศักดิ์ สมบูรณ์ ตัวอย่างที่ 10 แสดงการเปลี่ยนโมทีฟจากเพลงนี้

ตัวอย่างที่ 10 ช่วงทำนองจากบทสวดพุทอัง สระระณัง คัจฉามิ ของเพลง *ไฟโลกันต์*

14 เหวเทหิ Tranquillo

พุท - อัง สระ - ระ - ณัง คัจ - ฉา - มิ อัม - มัง สระ - ระ - ณัง คัจ -

Violin Bassoon
Bass

ห้องที่ 14 พระนางเวเทหิ (เสียงร้องอัลโต) จะร้องทำนองสวดพุทอัง สระระณัง คัจฉามิ ส่วนแนวवासซุนจะบรรเลงโมทีฟที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งที่มีการพลิกกลับทำนอง (Inversion) และการเปลี่ยนระดับเสียงให้สอดคล้องกับคอร์ดที่ดำเนินอยู่ เพลงเดียวกันนี้ช่วงกลางผู้ประพันธ์นำเอาโมทีฟของอชาตศัตรูมาซ้อนกันหลายบันไดเสียงเพื่อสร้างภาพอันน่ากลัวตอนที่เทวทัตกำลังถูกธรณีสูบ (ตัวอย่างที่ 11) ความกลัวในฉากนี้เป็นทั้งความกลัวตายของเทวทัตเองและความกลัวบาปกรรมเนื่องจากการกระทำปิตุฆาตของพระเจ้าอชาตศัตรูเองด้วย

ตัวอย่างที่ 11 ช่วงกลางของเพลง *ไฟโลกันต์*

72 **G**

fff

จากตัวอย่างเมื่อแยกแนวบนออกมาจะได้โน้ตเพลงดังตัวอย่างที่ 12 เห็นได้ว่าเป็นการซ้อนของทำนองที่พัฒนาขึ้นจากโมทีฟอซาทส์ตรีโดยการเลียนทำนอง (Imitation)

ตัวอย่างที่ 12 ช่วงกลางของเพลง *ไฟโลกันต์* ที่แยกแนวทำนองออกมา

The image shows a musical score for three staves in 4/4 time, key of C minor. The first staff begins with a forte (fff) dynamic and contains a melodic line with a slur. The second and third staves show the same melodic line starting later, illustrating the imitation technique.

โมทีฟนี้ยังถูกนำไปใช้เป็นแนวเบส ของท่อนเพลงปกติอีกด้วย ผู้ประพันธ์นำไปใส่กระสวนจังหวะใหม่เพื่อให้เกิดจังหวะเพลงที่เร้าใจ และพิจารณาเห็นว่าสอดคล้องไปกับทำนองที่สมศักดิ์สมบูรณ์ประพันธ์ขึ้นเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์ได้เพิ่มโน้ต จี เข้าไป เพื่อให้แนวเบสนี้ทำหน้าที่อย่างในระบบโทแนลิตี ซึ่งก็คือเป็นโดมิแนนท์คอร์ดในบันไดเสียง ซี ไมเนอร์ นั่นเอง ดังตัวอย่างที่ 13 แนวเชลโล ส่วนตัวอย่างที่ 14 มาจากส่วนดนตรีประกอบในฉาก 13 ซึ่งแสดงความอิมคริมมีตมนของเรื่องราว เป็นการนำโมทีฟมาบรรเลงวงทั้งแนวประสาน (ไวโอลา) และแนวเบส (เชลโล) เสียงประสานของช่วงนี้ จะดำเนินสลับกันระหว่างคอร์ดหลักบนมือซ้ายของเปียโนที่ C#m9#6 และ Gm9#6 ซึ่งห่างกัน 6 เซมิโตน ส่วนแนวไวโอลาจะบรรเลงบางส่วนของโมทีฟในบันไดเสียง จี ไมเนอร์ สุดท้ายแนวเชลโล จะบรรเลงบางส่วนของโมทีฟในบันไดเสียง ซี ชาร์ป ไมเนอร์

ส่วนของดนตรีประกอบของละคร ทั้งนี้เพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องไปกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น ทั้งการพยากรณ์ ความยิ่งใหญ่ ความน่ากลัว ความมืดมน การพัฒนาโมทีฟเช่นนี้ส่งผลให้ลีเกอระมะ ประวัตีเรื่องอชาตศัตรูนี้เกิดเอกภาพขึ้นมาได้ ทั้งที่เพลงต่าง ๆ ในส่วนลึเกอนั้น จะมีความแตกต่าง หลากหลายยิ่ง เว้นแต่เพลงราชานิเกริงเท่านั้นที่มีลักษณะแบบเดียวกันทุกครั้ง การสร้างงานที่มี ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้ประพันธ์มีโอกาสทดลองและผสมผสานดนตรีต่างวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่าง น่าสนใจ

บรรณานุกรม

วิบูลย์ ตระกูลสุนัน. *ดนตรีศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

วานิช โปตะวนิช. “บทบรรเลงดุริยางคนิพนธ์ “เทวะ” สวีทสำหรับวงออร์เคสตรา.”

วารสารดนตรีรังสิต 12, 1 (2017): 87-102.

จริยา สมณะบารมี และสมศักดิ์ สมบูรณ์. *สุจิตร์จากการแสดงลีเกอระมะประวัตีอชาตศัตรู*. 3-4

มิถุนายน พ.ศ. 2560. ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย.

Straus, Joseph N. *Introduction to Post-Tonal Theory* 4th Ed. New York: W.W. Norton & Company, 2016